

**Activiteitenverslag van de Stichting tot
Behoud van Cultuurhistorische
Buitenplaatsen over het jaar 2020**

Inleiding

De stichting tot Behoud van Cultuurhistorisch Buitenplaatsen is eigenaar van de buitenplaats Berbice, Leidseweg 221 te Voorschoten.

Het afgelopen jaar heeft in het teken gestaan van de Coronapandemie, zoals in vrijwel alle jaarverslagen over het jaar 2020 zal worden opgenomen. Toch gingen daar nog de maanden januari en februari aan vooraf, waarin er geen vuiltje aan de lucht leek te zijn.

Alhoewel... de maand januari een aantal stevige stormweekenden kende, waarin een deel van de noordoostelijke tuinmuur over een lengte van 25 meter omwaaide. Dat motiveerde te meer om met de restauratie van de tuinmuren een aanvang te maken, waarover onderstaand meer.

Corona op de Buitenplaats

De Coronacrisis kreeg ook Berbice in zijn greep en vanaf eind februari heeft dat zijn weerslag gegeven op (de organisatie van) het vrijwilligerswerk en de externe bijeenkomsten. Het vrijwilligerswerk op de tuinzaterdag (de eerste zaterdag van de maand) gaat altijd gepaard met uitgebreide koffiesessies met een groep van tussen de 30 en 40 vrijwilligers. Vanaf maart kon dat dus niet meer en is veel meer gewerkt in kleinere groepjes van 2 à 3 mensen en het kopje koffie op afstand. Mocht in de zomer even het idee postvatten dat we uit de crisis kwamen, in het najaar werden we weer met onze neus op de feiten gedrukt en zijn de vrijwilligersbijeenkomsten zelfs een aantal malen helemaal afgelast.

Met de externe bijeenkomsten ging het nog dramatischer: aan geen enkele open dag kon na 7 maart invulling worden gegeven en slechts een enkele afspraak voor rondleidingen in het park ging door, met als gevolg dat de inkomsten uit activiteiten sterk terugvielen. Het park is het gehele jaar opengesteld gebleven voor bezoekers. Omdat de bezoekers aan het park meestal alleen of in beperkte aantallen komen, kon dat het hele jaar doorgaan en zijn er redelijk veel individuele bezoekers geweest.

De restauratie van het park en de tuinmuren

In 2019 hadden we de fondsen geworven voor het restaureren van het park naar het ontwerp en aanleg van J.D. Zocher sr. uit 1803. De al in 2019 aangevraagde vergunning werd in maart verleend. Het was een forse tegenvaller dat de gemeente ons een legesheffing oplegde van bijna € 17.000. We hebben daar een bezwaarschrift tegen ingediend en dat heeft er toe geleid dat de legesheffing is teruggebracht tot € 4.500, maar toen was het al januari 2021.

Met de vergunning op zak en de financiering rond is er onder leiding van de projectdirectie, bestaande uit Peter Verhoeff en Korneel Aschman, een aanbesteding gestart voor het uitvoeren van de parkrestauratie. In de zomer kwamen de offertes binnen en in september hebben we met de projectdirectie de voorkeur gegeven aan het aanbod van hovenier Van der Heijden uit Den Hoorn. In het laatste kwartaal van 2020 is het ontwerp in overleg met Van der Heijden in meer detail besproken en is in november de opdracht gegund. In de derde week van 2021 is het werk ook daadwerkelijk gestart.

Het baggeren van de grote vijver was een processie van Echnach; al in 2017 hebben we de eerste contacten met de fa. Baars uit Nieuwland gelegd en in 2018 hadden we een offerte. Toen wij de financiering in 2019 rond hadden, waren de stikstof- en PFAS problematiek er de oorzaak van dat een hele nieuwe procedure moest worden gestart, te beginnen met de

monitoring van de bagger in de vijver. Dat heeft in 2020 plaats gevonden en eind 2020 hadden we een nieuwe offerte van de fa. Baars, waarop we de opdracht in december hebben kunnen geven. Uitvoering vond in februari 2021 plaats.

In juni heeft een eerste bijeenkomst met de externe begeleidingscommissie van het parkherstel, waarin vertegenwoordigers van de Provincie, de RCE en de gemeente zitting hebben, plaats gevonden. Vanwege -alweer- de Coronaproblematiek heeft verder contact met de begeleidingscommissie schriftelijk plaats gevonden.

In 2020 is aan de Provincie een bijdrage gevraagd en verkregen voor het uitvoeren van een ontwerpstudie naar de restauratie van de tuinmuren. Het gaat daarbij om de noordoostelijke en de zuidwestelijke muur in de rozentuin. Van de noordoostelijke muur is twee derde ingestort (laatstelijk met de storm begin 2020), de zuidwestelijke muur staat gestut door stalen bielzen nog goed overeind. Architect Enderman heeft in nauw overleg met de RCE de ontwerpstudie uitgevoerd, zodat we in september in staat waren een voorlopige subsidieaanvraag in te dienen bij de Provincie. Omdat ons vermogen op dat moment behoorlijk aangetast was door de ontwikkelingen op de financiële markten en ons inkomen in 2020 onder grote druk stond, moesten we voor een hoge financiële dekking gaan. Zowel de Provincie als het Prins Bernhard Cultuurfonds hadden hier begrip voor en zo konden we eind 2020 een definitief besluit nemen om de restauratie ook daadwerkelijk in uitvoering te nemen. Medio januari 2021 hebben we zowel de vergunningsaanvraag bij de gemeente als de formele subsidieaanvraag bij de Provincie ingediend.

De vrijwilligers

Voor een buitenplaats als Berbice draait alles op basis van de inzet van vrijwilligers. Helaas moesten wij in januari 2021 afscheid nemen van onze vrijwilliger en lid van het Klusteam Cees de Vormer. Hij overleed na een kort ziekbed op 5 januari 2021. Wij missen hem.

In het winterseizoen van 2019/2020 heeft het Klusteam de restauratie van de serre ter hand genomen (zie verder op in dit verslag). De geplande 'officiële' opening met een Paasontbijt voor alle vrijwilligers op 4 april moest om de al eerder genoemde Coronapandemie worden afgelast.

Om de vrijwilligers te bedanken organiseren we jaarlijks een feestelijk bijeenkomst voor alle vrijwilligers en hun partners, het zogenaamde Klokkenfeest. Ook dat kon in 2020 geen doorgang vinden. Het bestuur heeft als kleine compensatie aan alle vrijwilligers rond de kerstdagen een chocoladeklok thuis bezorgd, om op deze wijze symbolisch onze dank voor hun inbreng tot uitdrukking te brengen. Ook is voor het eerst in decennia om dezelfde reden weer een nieuwjaarskaart aan vrijwilligers en relaties rondgezonden naar een oud ontwerp van Carel Begeer.

In de loop van 2020 hebben we ook enkele nieuwe vrijwilligers kunnen verwelkomen.

De boortunnel

De tweede tunnelbuis van de Rijnlandroute is in 2020 geboord. Deze tunnelbuis lag dichterbij het hoofdhuis dan de in 2019 geboorde tunnelbuis. Naarmate de boorinstallatie dichterbij het huis kwam werden de trillingen heftiger. Zo heftig dat we de bewoners van het appartement een aantal dagen in een hotel hebben moeten onderbrengen. Af en toe leek het of de boormachine met knallen en schokken zijn weg vervolgde. Na de passage van de boor

ontdekten we een aantal scheuren in de natuurstenen pilasters en vensterbanken van de achtergevel. In overleg met onze architect Enderman hebben we een schadeclaim bij de tunnelboormaatschappij Comol5 ingediend, die inmiddels is gehonoreerd.

Het Klusteam

Ook dit jaar is het klusteam elke dinsdag bijeengekomen, zij het soms met niet meer dan een of twee personen. Door de Coronapandemie zijn vele verschillende klussen aangepakt zodat de leden van het team in verschillende ruimtes/gebouwen of zelfs vanuit hun eigen huis konden werken. Het grootste karwei, dat we nog voor de pandemie konden afronden, was de restauratie van de serre van het hoofdhuis. Het plafond is op basis van oude foto's en na zorgvuldig kleuronderzoek, opnieuw voorzien van houten profiellijsten in combinatie met het oorspronkelijke kleurschema. Al het binnenhoutwerk dat, na restauratie van de buitenkant van de serre, plaatselijk vervangen was, is opnieuw in de lijnolieverf gezet. Als kers op de taart zijn de oude houten jaloezieën, die we bijna compleet op zolder hadden teruggevonden, door restaurator Jan Berghuis hersteld c.q. bijgemaakt met zoveel mogelijk gebruikmaking van het oude materiaal.

In de "klapramenkamer" zijn de plinten en de radiator geverfd, zodat met het aanbrengen van de stoffen bespanning van de klapramen en de nieuwe vloerbedekking de restauratie van deze kamer is afgerond. Een leuk project kwam op ons pad toen onder het wiebelige triplex vloertje van een balkonnetje van het hoofdhuis een vlonder op oud zink te voorschijn kwam. Wij wisten al dat de balkons oorspronkelijk niet met glas waren dichtgezet en dus ooit open zijn geweest. Het vlonder is hersteld, geschilderd en ligt nu op het oude zink in het zicht.

Het aflakken van de buitenluiken van de orangerie, dat vorig jaar was blijven liggen, is dit jaar afgerond. De tuinbankjes in de rozentuin zijn hersteld en weer in de verf gezet zodat ze er weer een paar jaar tegen kunnen. Ook zijn de 30 luiken van het hoofdhuis opnieuw geschilderd, vooruitlopend op een algehele schilderbeurt van het hoofdhuis in 2021/2022 .

Voor het leifruit op de retranchementsmuur zijn 5 grote spalierhekken gemaakt die vervolgens aan de aangepaste oude 'Berbice haken' aan die muur zijn opgehangen. Volgend jaar volgen meer spalierhekken.

Het hoofdhuis

Het Klusteam was de winter 19/20 volop bezig met het restaureren van de serre. Het meubilair uit de serre stond opgeslagen in de verschillende kamers en het was allemaal erg stoffig. Nadat het Klusteam de serre had 'opgeleverd' was het een schone taak om de meubels, vloeren en kasten weer op zijn plaats te zetten en alles te stofzuigen en in de was te zetten. De serre is weer in al haar oude glorie ingericht en nu mooier dan daarvoor en is daarmee de eerste ruimte op de begane grond van het hoofdhuis, die weer op orde is.

Het project om alle prenten en schilderijen na te lopen en zo nodig opnieuw in te lijsten gaat gestaag door, mede mogelijk met advies en hulp van de boek -en papierrestaurator van het Hoogheemraadschap in Leiden. Aan het eind van 2020 zijn er twee prenten teruggekomen uit het restauratieatelier en kunnen een mooie plek in het huis krijgen.

De oude Hindeloper keukenstoelen zijn bij de stoelenmatter maar de levering van de biezen bleef uit, waardoor het project vertraging opliep en niet zoals gepland in 2020 maar pas in 2021 voltooid zal zijn. De restauratie van het stand horloge in de hal heeft weliswaar iets

vertraging opgelopen en kon pas in 2021 afgerond worden, maar dat is het resultaat alleen maar ten goede gekomen.

Het park

In Januari 2020 werd de grote bladaardehoop, die nog door mejuffrouw Begeer was aangelegd, met het maaiveld gelijk gemaakt en naar de moestuin gebracht. Het betekende het eind voor veel vrijwilligsters van eindeloos gezeef(er) – vooral om de Japanse duizendknoop uit de compost te halen.

In maart kwam de vaste ploeg hoveniers om alle zieke bomen om te zagen. De meest opvallende was de enorme paardenkastanje aan het eind van de oprijlaan. Die was in één jaar tijd van mooi bloeiend veranderd in een dode boom door een combinatie van de gevreesde bloederziekte en de houtskoolzwam. Een lot dat de meeste paardenkastanjes in Nederland treft; ook op Berbice houden we ons hart vast. Verder gingen een paar zieke esdoorns plat: volop hakhout!

Begin augustus woei een grote treurwilg op het achterterrein om en in een plotselinge storm eind augustus was het de beurt aan de gevlekte esdoorn, die vlakbij de keuken van het hoofdhuis stond. De gevorkte stam miste het huis op een haar na!

In het najaar is de tuinploeg (op de eerste zaterdag van de maand tientallen mensen sterk, goed verspreid werkend in het park vanwege de coronabeperkingen) druk geweest met de voorbereidingen voor de restauratie voor het Zocherpark. Tientallen hulstbomen en struiken moesten worden afgezaagd of helemaal verwijderd om ruimte te maken voor de vroegere paden en de negentig nieuw te planten bomen. Vooral op de plek waar de voormalige “goudvisvijver” gaat worden uitgegraven, was het een complete kaalslag, waar wandelaars maar ook veel vrijwilligers grote moeite mee hadden. Door het grote rododendronbos moest een pad gehakt worden. Driemaal is een takkenversnipperaar gehuurd, waar honderden meters takken in zijn verdwenen, wat in de koude periode de aanblik van een rokende en smeulende berg snippers opleverde.

Het rosarium

Onder nieuwe leiding ging het rozenteam enthousiast in het voorjaar aan de slag. De meeste rozen deden hun best en de paden lagen er strak bij, maar toen gooide corona roet in het eten en kon de jaarlijkse Rozentea eind juni niet doorgaan. Aan de rozen had het niet gelegen!

In het najaar is na een testjaar de Hansestadt Rostock aangeschaft, een prachtige en sterke zacht-oranje roos. 90 stuks zijn geplant in het bed onder de eik. Een belofte voor 2021!

Het leifruit

Voor het leifruit was het een relatief rustig jaar. Doordat er extra aandacht aan de moestuin is besteed was er minder ruimte voor het leifruit. Met de leifruitsnoei ploeg die in en vanuit Berbice ook actief is op Bijldorp en Buitengoed Dorrepaal hebben we nog net voor de Corona maatregelen van kracht werden alleen de wintersnoei samen kunnen doen. Het ploegje van ongeveer 15 mensen is een combinatie van enkele Berbice vrijwilligers en leifruitliefhebbers uit de regio. Deze ploeg is ontstaan na enkele cursussen leifruit op Berbice die samen met de vereniging Velt waren georganiseerd. De zomersnoei is slechts gedeeltelijk uitgevoerd en een jaarlijks “oogstfeest” zat er al helemaal niet in. In het najaar zijn enkele bomen verplaatst en

het meest zichtbaar was dat bij het Schuijtenhuis. Vermeldenswaard is ook dat de eerste spalierhekken op de retranchementsmuur zijn gemonteerd. Alles uitgevoerd door de eigen Berbice klusploeg en gemaakt van “circulair hout” wat door Bollenstreekhout was gered van gekapte watercipressen uit Sassenheim. In de boomgaard achter de oranjerie zijn nog enkele fruitbomen bij geplant. Deze boomgaard bestaat nu uit 16 bomen; appels, peren en pruimen van oude fruitrassen.

De moestuin

Nadat het team van ongeveer 10 moestuin vrijwilligers de afgelopen jaren steeds handmatig de nieuwe moestuin een beetje hadden vergroot werd door een schenking van twee Vrienden van Berbice de mogelijkheid geboden om de verdere ontginning van het “geitenweitje” door een loonwerker te laten uitvoeren. Een advies van een specialist in Historische Moestuinen vormde de basis voor een ontwerp, dat door eigen vrijwilligers werd getekend. Alles in de mooie verhouding die Pieter de la Court van der Voort in zijn tuin ook had. Brede paden uitgelijnd op de retranchementsmuur en 8 vakken om in te telen. Kleine fruitboompjes in de paden maakten het compleet. Met een verbeterd teeltplan, wisselteelt, biologisch zaden, pootgoed en plantgoed in samenwerking met de tuinder van het Zoete Land in Leiden, maakten we een flinke stap voorwaarts. Een oogstrelend resultaat in de zomer was het gevolg, maar dat duurde echter maar tot september. Grondonderzoek voor het Zocherherstel bracht een vervuiling in de moestuin aan het licht. Een domper op het mooiste seizoen tot nu toe. In het najaar werden stappen gezet om het probleem op te lossen en vlak na de jaarwisseling van 20/21 is de vervuilde grond afgevoerd en vervangen. Voordeel van een moestuin is dat je jaarlijks weer een frisse start kunt maken en met de opgedane ervaringen van 2020 gaan we met vertrouwen en goede moed een nieuw seizoen tegemoet.

De Vrienden van Berbice

Ook voor de Vrienden was het een raar jaar. Begin januari wist een verhalenvertelster nog haar gehoor te boeien met de Groene Vogel in een gelukkig warm Schuytenhuis. Er was een mooi programma voor 2020 opgesteld en de eerste activiteit op 7 maart betrof een goedbezochte lezing en rondleiding door Zocherexpert Korneel Aschman. Daarna viel het coronadoek. In de zomer durfden en mochten we weer wat organiseren. Een uitverkocht jazzconcert eind augustus moesten we op het allerlaatst afblazen vanwege zeer slechte weersvoorspellingen, die “helaas” niet uitkwamen. Eind september lukte het wel: het ook uitverkochte recital van countertenor Sytse Buwalda in de rozentuin was zonovergoten. Daarna ging alles weer op slot. De Vrienden hebben financieel bijgedragen aan de restauratie van de houten jaloezieën in de serre, de aanschaf van een bijzondere loper en een Brouwer vaas. Het gereserveerde geld voor het staand horloge is doorgeschoven naar 2021.

Communicatie en evenementen, PR 2020

We volgden de RIVM richtlijnen en ontvingen derhalve geen bezoekers op de Dag van het Kasteel en de Open Monumentendag. Veel gemaakte afspraken voor 2020, zoals de ZHL rondleidingen, moesten worden verplaatst en/of afgezegd.

In de maand juli konden enkele bezoeken toch doorgaan. Op 11 juli was er een aangepaste rondleiding (zonder huisbezoek) voor leden van OGLV, die ook op de 1,5 meter genoten van verhalen en de wandeling. Op 23 juli was het mogelijk *Pro Parte*, een tuinclub van Leidse hoogleraren, te ontvangen, waarna we veel lovende woorden kregen toegestuurd: zelfs in dichtvorm.

De website bewees juist dit jaar weer goede diensten waarbij het contactadres fungeerde als vraagbaak voor velen. Marjoleine Kooper als PR dame schreef maandelijks een column in de Voorschotense Krant over actuele en historische onderwerpen. Het vakblad *Tuin en Landschap* publiceerde een themanummer over het groenbeheer van buitenplaatsen met daarin een uitgebreid interview met Wilbert van Erp als "tuinbaas". De ondertitel "We verstoppen ons niet, maar we schreeuwen het niet van de daken" vormt, niet alleen in tijden van Corona, een goede samenvatting van ons PR-beleid.

Financiën

Het jaar 2020 had een merkwaardig verloop; de eerste maanden waren zeer veelbelovend, maar na het uitbreken van de Coronacrisis, droogden de inkomsten uit vermogen nagenoeg op en zakte de waarde van ons belegd vermogen met meer dan 30%. Het vermogen heeft zich in de loop van 2020 wel hersteld. Door lagere inkomsten uit vermogen en het stilvallen van (de inkomsten uit) activiteiten is in de lopende rekening van 2020 een fors verlies ontstaan. Desondanks is de financiële positie van de stichting gezond te noemen.

Toekomst/vooruitzichten

Voor het jaar 2021 verwachten we forse activiteiten in het buitengebeuren: het parkherstel heeft een aanvang genomen en zal in 2021 een gerestaureerd Zocherpark opleveren. Ook de restauratie van de tuinmuren, waarvan een deel is ingestort, gaat in 2021 beginnen. De financiering van beide projecten is rond.

Met het verwachte economische herstel zal hopelijk ook de lopende rekening van de stichting weer in balans komen.

Slotpassage

Zoals veel organisaties heeft onze stichting in 2020 een turbulent jaar achter de rug, maar lijkt alles weer ten goede te keren, zowel organisatorisch als financieel. De vrijwilligers kunnen in de loop van het jaar hun oude taken weer oppakken, de restauratieprojecten (gaan) lopen en zullen deels in 2021 en deels in 2022 tot afronding komen. Het bestuur van de buitenplaats Berbice is een ieder, die ons door het turbulente jaar 2020 heen heeft geholpen, dankbaar voor haar/zijn inzet en ziet met optimisme de toekomst tegemoet.